

Verhaegenherdenking 20 november 2012 – toespraak VUB-rector

Het voortbestaan van België zoals we het kennen, of zelfs van België tout court, staat vandaag meer dan ooit ter discussie. Tegelijk halen VUB en ULB de banden steeds nauwer aan. We doen dat niet om dwars te liggen, wel omdat de politieke context niets, maar dan ook niets verandert aan onze gemeenschappelijke roots, aan onze ligging op een boogscheut van elkaar en aan het gedachtegoed dat we delen. Precies 150 jaar geleden is Pierre-Théodore Verhaegen overleden. Hij was een visionaire persoonlijkheid die deed wat volgens hem moest en hij stichtte een vrije universiteit. Wij doen bijna 180 jaar later nog altijd wat volgens ons moet. Vaak tegen de stroom in.

Geachte excellenties, vrienden, collega's van de Vrije Universiteit Brussel, chers amis de l'Université Libre de Bruxelles,

Eergisteren hebben ULB'ers en VUB'ers in het centrum van de stad Anthony Heureux herdacht. De student van de KULeuven was op 18 november 2011 naar Brussel gekomen om met zijn Brusselse collega-studenten St V te vieren. Zijn vader schreef me begin december: "Het verdriet is groot, alles doet pijn maar Anthony zal helaas nooit terugkeren. Maar kunnen we vermijden dat er opnieuw een dode valt?"

Aan de ouders van Anthony én aan onszelf zijn we verplicht om voor een veilige stoet te zorgen. De organiserende studentenverenigingen en de stad Brussel hebben maatregelen uitgedokterd om de optocht veilig te laten verlopen. Ik reken er dan ook op dat de optocht veilig ZAL verlopen. Vandaag en volgend jaar en alle jaren die nog volgen.

Vrienden,

Van een groot drama ga ik naar een klein drama: de staat van de staat, de toestand van het land, na de voorbije lokale verkiezingen.

“Les partis politiques, qui doivent regarder vers leur avenir et celui de leur pays, évoluent dans un nouvel environnement dont les lignes de rupture et de conflit ont été redessinées.” Voilà ce qu’écrit le sociologue de la VUB Mark Elchardus dans un essai paru une semaine après les élections communales dans le journal De Morgen. Permettez-moi de citer un passage de l’essai : *“Après le dimanche 14 octobre”,* écrit Mark Elchardus, *“(après le 14 octobre) même le mot ‘communautaire’ sonne un peu bizarrement. En Flandre, la Belgique ne semble plus exister que comme un problème à résoudre, presque un souvenir. Le couvert belge est débarrassé et on peut déjà clairement voir figurer au menu flamand la politique du marché de l’emploi, la fiscalité, une partie de la sécurité sociale et, pourquoi pas, la justice. Même ceux qui (comme moi) pensent que tout cela ne fera qu’appauvrir les Belges, se rendent compte qu’une large majorité flamande le veut ainsi. La Belgique est à présent un combat d’arrière-garde ; elle a besoin, pour s’en sortir, d’ingéniosité constitutionnelle et autre, la passion politique s’étant éteinte ”*

Pour Elchardus, nous nous sommes réveillés dans un autre pays. Je pense qu’il a raison. Ce que je ne saisis pas bien, c’est à quoi ressemble concrètement ce pays. Certains veulent faire vibrer la Flandre au son du vingt-et-unième siècle en en faisant une deuxième Bavière, un territoire où tradition et innovation marchent main dans la main. L’appel à un modèle confédéral trouve d’ores et déjà de nombreux adeptes en Flandre. Mais la place qu’occupera Bruxelles dans ce modèle confédéral est encore totalement incertaine. Une chose est sûre, Bruxelles ne se substituera pas à Munich dans ce rêve bavarois. Mais dans ce cas, quelle place pour la capitale dans la Belgique confédérale ?

The answer to this question is shrouded in thick fog. People with a mono-community mindset are clearly confused about Brussels. French- and Dutch-speakers work closely together in this city. Politically, economically and culturally. In this city, universities are working on a GENUINE twenty-first century project. Aimed at the world and based on our common values

of humanism and faith in progress through science. We have waited on nobody to take control of our common future. You have the Brussels University Alliance with the Brussels Faculty of Engineering. The buildings of ICT Park Brussels, where all of Brussels' engineering studies will be grouped, will be ready in a couple of years. There is the gendarme's station of Etterbeek, where, following Paris' example, we will create an international student site, ULB and VUB together.

Things are moving along, friends, and on a day like this it is good to highlight it again. And whatever Brussels will become, I am convinced our collaboration in this beautiful multilingual international city has a long-lasting future.

Maar geen toekomst zonder verleden, zonder inspirerende voorbeelden die ook vandaag nog onze gids zijn.

Onze stichter Pierre-Théodore Verhaegen is 150 jaar geleden overleden. En honderd jaar geleden is een andere voor ons cruciale persoonlijkheid overleden: de grote Franse wiskundige en wetenschapsfilosoof Henri Poincaré. Ik wil graag nog eens zijn beroemde uitspraak in herinnering brengen, een uitspraak die de lijfspreuk van onze universiteit is:

La pensée ne doit jamais se soumettre, ni à un dogme, ni à un parti, ni à une passion, ni à un intérêt, ni à une idée préconçue, ni à quoi que ce soit, si ce n'est aux faits eux-mêmes, parce que, pour elle, se soumettre, ce serait cesser d'être.

Vrienden,

Zoals het past voor een universiteit van de eenentwintigste eeuw hebben we een dik strategisch plan met cijfers, grafieken en toekomstprojecties. Het is een belangrijke leidraad in onze complexe en almaar meer concurrentiële hoger onderwijswereld, zeker. Het is trouwens onze plicht om de vrije universiteit goed te beheren en zo haar gedachtegoed te

vrijwaren, en daar hoort een goed onderbouwd plan bij. Maar ook de stelling van Poincaré moet voor ons een leidraad blijven. Onze lijfspreuk maakt deel uit van ons dna. Vrij onderzoek gaat immers gepaard met een permanent gevecht met interne en externe krachten die het denken proberen te beknotten, die het willen onderwerpen.

Een strijd die niet altijd even makkelijk is en daarom moeten we ons ook vandaag nog – ik zou zelfs zeggen: zeker vandaag nog - laten inspireren door onze voorgangers die neen hebben gezegd tegen de Duitse bezetter. Onze voorgangers die resoluut geweigerd hebben om toegevingen te doen aan de Nieuwe Orde. Telkens we de kans krijgen, moeten we hulde brengen aan hun moedige keuze om de universiteit te sluiten en de colleges clandestien verder te zetten. Met alle vreselijke risico's die zo'n beslissing tot gevolg kon hebben en ook had. Maar de bezorgdheid om het vrije denken ging voor alles. Het vrije denken is trouwens een tautologie. Want alle denken is vrij, anders is het geen denken.

Ik dank u.

Paul De Knop

Rector Vrije Universiteit Brussel

20 november 2012